

מבחנים של זני מילון

מאת **אורי נרקיס**, המחלקה לירקות, שה"מ
אבו גרינברגר, מינהל המחקר החקלאי
רפי דיין, **אלי מרגלית**, **יגאל מרון**, לשכת הדרכה נגב, שה"מ
עודד יפה, עין-יהב
יוסי קרן, **אורי אדלר**, **שמשון עמר**, לשכת הדרכה בית-שאן, שה"מ
דני מיכאלי, חצבה
פאלח יוניס, תחנת הניסויים עבדול-עזיז, עזה

מבוא

בשנים האחרונות נערכו מבחנים ותצפיות בזני מילון מטיפוח מקומי ומחולל — המזרח-הרחוק, ארה"ב ואירופה. מטרת המבחנים — למצוא זנים בעלי מגוון טעמים וצבעים, לשם גיוון הייצוא והגדלת נפחו; זנים שיש להם יתרונות על הזן הסטנדרטי גליה: בכירות, ריכוז יכול, ריכוז פירות בגודל 450 — 1000 גרם, יכול רב, רמת סוכרים גבוהה, ניחוח מיוחד, סימני הבשלה ברורים, בית-זרעים קטן, רישות מלא, עוקץ דק ולא שקוע, הבשלה מתונה, חיי-מדף ארוכים.

מספר זני המילון בעולם — עצום. בשנים האחרונות כחננו כמה עשרות זנים, שלכאורה עונים לדרישה מינימלית של עמידות לקימחון ושיש להם חיי-מדף כרי 10 ימים לפחות. הזנים שתוצאות מבחנם מובאות כזה הם משלושה טיפוסים:

- טיפוס גליה, המתאפיין ברישות עדין ובצבע ציפה ירוק עד לבן;
- קנטלופ, המתאפיין ברישות עמוק, צפוף, ובצבע ציפה כתום;
- שרנטייה, המתאפיין בצבע ציפה כתום, בניחוח מיוחד ובקליפה חלקה.

שיטות וחמרים

המבחנים נערכו באביב 1986 ובאביב 1987, במנהרות נמוכות מכוסות בפוליאתילן ובקרע שאף היא מחופה בפוליאתילן. התצפית באילות (טבלה 4) נעשתה במנהרה עבירה, והניסוי בחוות עבדול-עזיז (בעזה) נעשה בבית-צמיחה, בהדליה, כגידול שני (אותה עונה) אחר מלפפונים. המבחנים נערכו ב-3 — 5 חזרות של 14 — 18 מ"ר כל אחת. התוצאות המובאות הן מ-10 מ"ר.

ניתוח השונות של הניסויים 2, 3 ו-6 נערך ברמה של 0.05. הטיפול בכל הניסויים זהה לטיפול בשטחים המסחריים באזורי המבחנים, ולפי הצרכים המשתנים במקום ובעונה. בכל הזנים נקטפו הפירות עם התחלת ניתוק העוקץ. רמת סוכרים (טבלה 2) נבדקה ב-5 פירות מכל חזרה.

הזנים מטיפוס גליה:

גליה, ערבה — מטיפוח ד"ר צ. קרחי;
 ענבר, 1935, 1635, 1636 — מטיפוח ר. הרמן מחברת "זרעים";
 גלימוס, 836, 837 — של חברת לאן-דה-מוס, הולנד;

טבלה 1. השוואת זני מילון לייצוא, עין-יהב, אביב 1986.

חזן	סה"כ		משקל פרי שורק, גרמים	אחוז יכול בין 8/4 ל-5/5	אחוז פרי לא מרושת
	ק"ג	מספר פירות			
1. ערבה	46.9	58	816	76	1.5
2. מקדימון משופר	26.6	36	743	80	4.7
3. 1635	38.0	53	717	83	14.2
4. 1636	37.7	50	754	73	6.7
5. שביט	31.8	47	681	73	0
6. דפנה	38.2	50	770	79	0
7. מגנום 45	35.8	65	546	51	0
8. מכלוא קנטלופ	21.5	27	793	43	0
9. שרון	41.2	65	630	78	12.1

והניב פירות גדולים יותר (טבלה 1). הזן 42 - x הניב כמו מגנום 45 והיה בכיר כמוהו, אך פירותיו גדולים ומתוקים יותר (טבלה 2). צבע הציפה ב-42 - x בהיר מאשר במגנום 45, אולם יתרון 42 - x - בסימני הבשלה ברורים יותר: הצהבת הקליפה.

הזן פייסטה מבשיל לאט, דבר המקל בעיתוי האסיף, אך פירותיו קטנים מדי לייצוא והרישות דליל וגס. שלושת זני נירית (טבלה 5) לא הצטיינו בטעמם. אמנם נירית 2 בכיר מאוד, אך לא נבחן יותר מאשר בתצפית זו. הזן 33 - x דומה מאוד ל-42 - x, אך צבע הציפה עז יותר.

בקבוצת הזנים השלישית, הזן שרמל (טבלה 2) בכיר כמו גליה, מתוק, בעל ניחוח מיוחד אפייני לשרנטייה, וציפתו בצבע כתום עז. מבין הזנים שנוסו בהדליה בולט הזן אי-אואן, ביכול ובכירות. הזן הזה דומה מאוד לזן האון, אך חיי-המדף שלו קצרים ביותר.

סיכום

מתוך מספר רב של תצפיות ומבחני זנים של מילונים המיועדים לייצוא - מסוכמים כאן אלה שנעשו בשני האביבים האחרונים, וזה כדי ליידע את המגדלים והעוסקים בגידול על הנעשה בשטח זה. זני היבוא ממרכז טיפוח מצטיינים אינם עולים בתכונותיהם על הזנים מהטיפוח המקומי, וטוב שהדבר ייבחן כל הזמן. מכל מקום עדיף הטיפוח המקומי, משום סכנת יבוא מחלות עם הזרעים ומשום היתרון של הינתקות מחלות בחברות זרעים זרות.

בין הזנים שראוי להמשיך את בחינתם גם בעונות נוספות וגם

(המשך בעמוד הבא)

דליקט, אר-אואן - של חברת סקטה, יפאן;
מקדימון משופר - של חברת "הזרע".

זנים מטיפוס קנטלופ:

לגונה - של אסגרו, ארה"ב;

פייסטה, מגנום 45, 582, טופסקור - של חברת פטו, ארה"ב;
שביט, דפנה, קנטלופ מכלוא, נירית 1, 2, 3 - של חברת "זרעים";

כל הזנים שמספריהם מלווים ב-x - התקבלו מד"ר צ. קרחי;
שרון - של חברת "הזרע".

זנים מטיפוס שרנטייה:

פוסנו - של חברת קלאוס, צרפת;

שרמל - של חברת פטו, ארה"ב.

כל הזנים נזרעו בעומד 4 צמחים למטר שורה, על ערוגה ברוחב 180 ס"מ.

תוצאות דיון

מבין קבוצת הזנים הראשונה ראוי לציון הזן ענבר: במראה, בצבע חיצוני ופנימי, בניחוח וביכול כללי - הוא דומה לגליה; אך הוא מעט פחות מרושת, יותר מתוק, בכיר ב-2 - 3 ימים, והפירות הראשונים מעט גדולים יותר. לזן ערבה לא נראה יתרון, חוץ מבכירותו בימים אחרים לעומת גליה; אך הוא נעדר כל ניחוח, ונראה שחיי-המדף שלו קצרים משל גליה. מבין הזנים ההולנדיים (4, 5, 6 בטבלה 5) הזן גלימוס קרוב ביותר לגליה, אך בכיר ממנו.

בקבוצת הזנים השנייה נציין את הזן שביט, שהיה בכיר ממגנום 45,

טבלה 2. השוואת זני מילון לייצוא, גאון-הירדן, אביב 1986.

הזן	סה"כ		משקל פרי, גרמים	אחוז בקטיפה ראשונה	אחוז סוכרים
	ק"ג	מספר פירות			
1. גליה	28.9	53.3	542	64.6	11.7
2. ענבר	29.7	48.6	611	71.7	12.0
3. מגנום 45	20.7	53.3	388	33.4	7.0
4. פייסטה	30.1	86.2	349	96.4	10.9
5. ברא	23.7	56.8	417	65.9	10.8
6. x1	25.5	48.9	521	34.5	11.2
7. x40	26.7	57.8	462	63.9	11.5
8. x42	20.5	40.5	506	38.4	11.8
9. שרמל	23.5	54.3	433	71.5	11.2

טבלה 3. השוואת זני מילון לייצוא, גאון-הירדן, אביב 1987.

הזן	סה"כ		משקל פרי, גרמים	אחוז בקטיפה ראשונה	אחוז סוכר יצוא
	ק"ג	מספר פירות			
1. גליה	28.5	66.8	588	33.3	65.3
2. ערבה	26.6	56.7	545	10.4	65.3
3. ענבר	28.0	59.7	627	34.2	52.1
4. פייסטה	24.1	81.6	411	30.0	63.7
5. x42	21.7	51.8	543	30.2	71.1
6. x33	24.3	60.1	522	30.2	75.6

מבחנים של זני מילון

(המשך מעמוד קודם)

בטכנולוגיות גידול נוספות, כגון הדליה – הזנים ענבר, גלימוס, 837, 42 – X, 33 – X, שביט. לזן ערבה לא היה יתרון ביכול בשלושה ניסויים. הזן חסר ניחוח, חיייהמדף שלו קצרים, אך היה בכיר בימים אחדים מן הזן גליה.

טבלה 4. השוואת זני מילון, אילות, אביב 1987.

הזן	סה"כ		משקל פרי, גרמים	אחוז בין 21/4 ל-5/5	אחוז יצוא
	ק"ג	מספר פירות			
1. גליה	24.4	51.8	471	22.9	78.7
2. ערבה	24.3	50.9	477	31.7	83.5
3. ענבר	25.5	48.5	526	30.2	82.0

טבלה 5. השוואת זני מילון לייצוא, חצבה, אביב 1987.

הזן	סה"כ		משקל פרי, גרמים	אחוז יכול בין 27/3 ל-8/5	אחוז פירות בלי רישות
	ק"ג	מספר פירות			
1. גליה	43.4	78.3	554	41.9	4.9
2. ערבה	42.3	75.5	560	66.7	5.6
3. ענבר	45.7	84.3	541	67.2	11.3
4. גלימוס	42.6	79.6	534	57.3	4.0
5. 836	35.0	103.1	339	59.0	4.5
6. 837	40.4	92.1	438	76.9	1.5
7. 1935	44.0	87.9	501	62.2	0.9
8. פייסטה	42.9	134.9	317	43.3	0.5
9. 582	38.9	101.9	381	46.7	0.7
10. לגונה	45.4	92.5	490	63.4	0.0
11. שביט	44.1	82.4	535	64.2	0.4
12. דפנה	43.3	82.8	524	50.7	1.8
13. נירית 1	40.8	73.0	558	54.1	2.6
14. נירית 2	40.0	79.2	504	70.3	5.9
15. נירית 3	40.7	76.5	532	49.8	0.5
16. פוסנו	27.9	92.5	301	91.0	פרי חלק

טבלה 6. השוואת זני מילון בבית-צמיחה ובהדליה, חוות עבדול-עוז, 1986.

הזן	סה"כ		ק"ג בקטיסה ראשונה	גרמים למרי בקטיסה ראשונה
	ק"ג	מספר פירות		
1. A-One	80.5	148	12.2	469
2. גליה	53.2	88	14.0	560
3. Delicate	56.5	86	13.0	600
4. Top-Score	55.4	90	10.6	600